



# Ontwikkeling kruidenrijk grasland

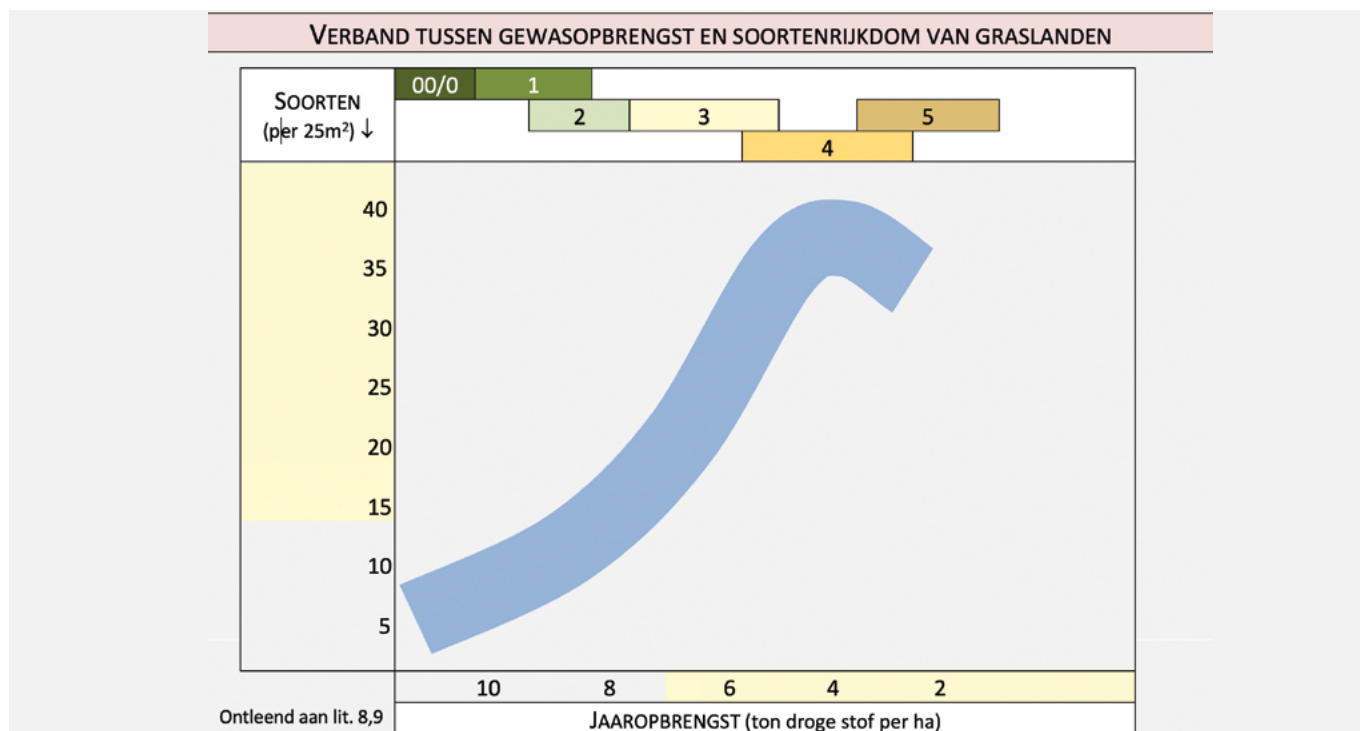
Kruidenrijk grasland staat momenteel flink in de belangstelling. Maar hoe start je hier mee? Hoe kom je van glanzend groen raaigras naar een bont palet aan kruiden? Dit infoblad bevat advies voor de ontwikkeling van kruidenrijk grasland op zandgronden.

## BETEKENIS VAN KRUIDENRIJK GRASLAND

Kruidenrijk grasland is rijk aan insecten. Deze insecten vormen vervolgens weer voedsel voor allerlei vogels en zijn ook van belang voor het bestuiven van gewassen en fruit en het bestrijden van plaaginsecten. Dit heet functionele biodiversiteit. Ook is er een sterke relatie met een rijk bodemleven en levert kruidenrijk gras een smaakvol, structuurrijk en gezond ruwvoer. Dit voer is rijk aan mineralen, spoorelementen en gezonde inhoudsstoffen en draagt zo bij aan een betere diergezondheid van het vee.

## DE KERN: TERUGBRENGEN GEWASPRODUCTIE

In graslanden heeft de gewasopbrengst op het perceel invloed op de soortenrijkdom. Om kruidenrijk grasland te kunnen ontwikkelen, is het noodzakelijk de gewasproductie terug te brengen naar een niveau van 5-7 ton droge stof per hectare per jaar. In een Engels raaigrasweide met een productie van 10 ton droge stof per hectare of meer krijgen kruiden geen kans om zich te vestigen, ze worden weggeconcentreerd door de grassen.



## BEMESTEN EN MAAIBEHEER

In tegenstelling tot kleigronden is het op zandgronden mogelijk om de gewasopbrengst snel te verlagen. Niet bemesten is verreweg het meest effectieve stuurmiddel om een lagere productie te bereiken. Dit moet gecombineerd worden met maaien en afvoeren van het gras. Dit noemen we verschalingsbeheer. Door dit beheer wordt de bodemvruchtbaarheid lager en daarmee ook de gewasproductie. Op zandgrond duurt het een jaar of vier om een productieniveau van 5 ton droge stof te bereiken.

Het doel is om van fase 00/0 (Engels raaigrasland) naar fase 3 (Gras-kruidentmix) of 4 (Bloemrijk grasland) te komen. Het aandeel Engels raaigras neemt snel af en daarvoor in plaats komen tal van minder productieve grassen en kruiden. Naarmate de gewasproductie afneemt en de soortensamenstelling verandert, verschuift ook het maaitijdstip van begin mei

naar begin juni. Het aantal maaibeurten kan dan ook worden teruggebracht van drie naar slechts twee maal per jaar. Bij ontwikkeling van kruidenrijk grasland is het van belang dat de grasmat voldoende kort de winter in gaat. Een wat open structuur is belangrijk voor kieming van zaden en ontwikkeling van jonge planten. Deze vinden vaak in de herfst en het vroege voorjaar plaats.

Wanneer de ontwikkeling goed verloopt en er minimaal 15 soorten aan grassen en kruiden per 25m<sup>2</sup> aanwezig zijn, dan is een zekere mate van bemesting gewenst in de vorm van vaste mest. Dit gaat verzuring tegen en is van groot belang voor een gezonde bodembalans, het bodemleven en bodembuffering. Op verzoek bepaalt VALA op basis van de ontwikkelingsfase of een éénmalige bemesting gewenst is.

CODE	GRASLANDTYPE	O	MEI	JUNI	JULI	AUG	SEPT	OKT
00/0	Engels raaigrasland	> 10	1		2		3	naweiden
1	Grassenmix	8-10	1		2		3	naweiden
2d	Dominant stadium	6-8	1			2		naweiden
2	Grassenmix-plus	7-9	1			2		naweiden
3	Gras-kruidentmix	5-7		1			2	
		5-6	vw	1		naweiden		
4	Bloemrijk grasland	4-6	1	1			2	
		4-6	vw	1		naweiden		
	Vochtig-nat hooiland	3-4			1			
	Droog bloemrijk	3-4					1	
5	Schraalland	< 5				nat		droog

optioneel

O = gewasopbrengst (ton ds/ha/jr); 1 = 1<sup>e</sup> maaisnede; vw = voorweiden

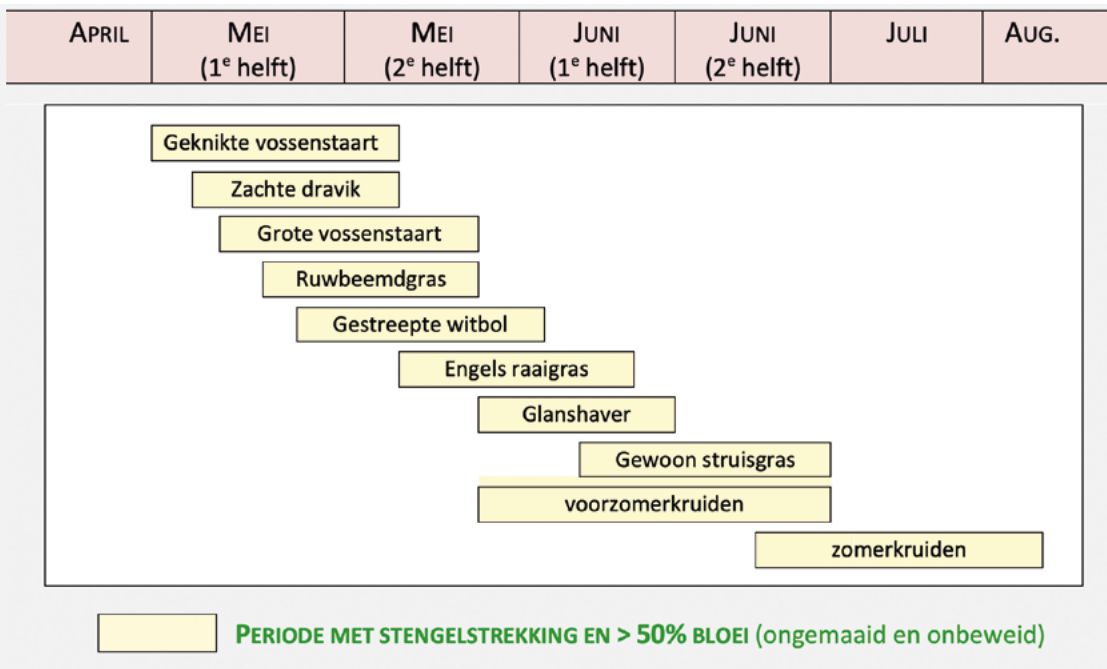
MAAITIJDSTIP EN-FREQUENTIE



DOMINANTIE VAN GESTREEPTE WITBOL

## DOMINANTSTADIUM

Soms blijft de ontwikkeling naar kruidenrijk grasland hangen in een fase waar één grassoort overheerst. Op zandgronden is dat meestal gestreepte witbol of zachte dravik. Dit staat de ontwikkeling naar kruidenrijk grasland in de weg. Het is zaak die dominantie van deze grassen te doorbreken. Dit kan door de eerste maaibeurt op tijd uit te voeren: maaien in de periode van stengelstrekking en bloei van de dominante soort én voor zaadzetting. Voor witbol en zachte dravik is dat tussen begin en half mei. Deze soorten grassen steken dan in deze periode hun energie in het doorschieten van de bloeistengel om tot bloei te komen. Door dit maaibeheer een paar jaar vol te houden, neemt het aandeel van witbol of dravik af en krijgen andere grassen en kruiden de kans zich te vestigen.



PERIODE VAN STENGELSTREKKING EN BLOEI GRASSEN

### IN- OF DOORZAAIEN?

Wanneer de gewasproductie nog niet verlaagd is tot het gewenste niveau van 5-7 ton droge stof per hectare per jaar, heeft het geen zin om met in- of doorzaai te proberen de soortenrijkdom te vergroten. De grasmat is nog te dicht en de concurrentie met snelgroeiende grassen is dan nog te groot voor kruiden om te kiemen en zich succesvol te kunnen vestigen.

Voor de ontwikkeling naar de gewenste kruidenrijk grasland fase 3 en 4 speelt de aanwezigheid van zaden in de bodem en directe omgeving een belangrijke rol. Vaak is dat een beperkende factor, de meeste graslandplanten hebben kortlevend zaad en dan ben je afhankelijk van aanvoer van zaden uit de omgeving. Een beproefde en relatief goedkope methode is zadenrijk maaisel uit een nabijgelegen kruidenrijk perceel te oogsten en uit te spreiden. VALA kan eventueel helpen in de zoektocht naar geschikte kruidenrijke percelen, die als bronpercelen kunnen fungeren voor kruidenrijk maaisel. Een alternatief is om inheems gedorst zaad van kruidenrijke percelen te kopen en dat in- of door te zaaien.



### BEWEIDING

In de verschrallingsfase (eerste vier jaar) is het advies niet te beweiden. Via weidend vee komt er mest op het grasland en dat is zeker in fase 00/0 (Engels raaigrasland) en fase 1 (Grassenmix) niet gewenst. Deze extra mest vertraagt het terugbrengen van de gewasproductie en daarmee de ontwikkeling van de kruidenrijkdom.

Ervaring leert dat bij alleen weiden van percelen per saldo te weinig voedingsstoffen worden afgevoerd om de gewenste fase 3 (Gras-kruiden-mix) en 4 (Bloemrijk grasland) te realiseren. Pas na drie jaar verschrallen is naweiden mogelijk als vervanging van de tweede of derde maaibeurt, als de gewasproductie voldoende is teruggebracht naar het gewenste niveau van 7 ton droge stof per hectare.

### HET ADVIES SAMENGEVAT

- De eerste 4 jaar niet bemesten.
- De eerste 4 jaar alleen maaien en het gewas afvoeren, 3 tot 4 maal per jaar.
- Bij grasland fase 00/0 (Engels raaigras) eerste maaibeurt half mei, bij fase 1 (Grassenmix) tweede helft mei.
- Bij fase 2, dominantie van witbol of dravik, eerste maaibeurt half mei.
- De eerste 3 jaar zeker geen beweiding toepassen.
- In- of doorzaai om de kruidenrijkdom te vergroten heeft in fase 00/0 (Engels Raaigras) en fase 1 (Grassenmix) geen zin.

## Mogelijkheden ANLb subsidie

Deelname aan de regeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) is in principe niet mogelijk op percelen in graslandfase 00/0 Engels raaigras, fase 1 Grassenmix of fase 2d Dominant-stadium. Pas als de uitgangssitua-

tie voor ontwikkeling van kruidenrijk grasland goed is, dus een productieniveau van 5 tot 7 ton per ha/jaar en minimaal 15 verschillende kruiden en grassen per 25 m<sup>2</sup> (fase 3 Gras-kruidenmix), is deelname aan het ANLb een optie.



STREEFBELD: BLOEMRIJK GRASLAND (FASE 4) OP ZANDGROND